

Vili Siponmaa

Janne Vimpari

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sairaanhoitaja (AMK)

Sairaanhoitaja (AMK), diakoninen hoitotyö

Opinnäytetyö, 2018

KOLMAS SEKTORI OSAKSI IKÄÄNTYNEIDEN KOTIKUNTOUTUSTA

TIIVISTELMÄ

Vili Siponmaa

Janne Vimpari

Kolmas sektori osaksi ikääntyneiden kotikuntoutusta

29 sivua ja 3 liitettä

Marraskuu, 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sairaanhoitaja (AMK)

Sairaanhoitaja (AMK), diakoninen hoitotyö

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa sähköinen palvelualusta kotikuntoutus-projektin käyttöön. Opinnäytetyön tavoite oli kehittää ikäihmisten kotikuntoutusta, kotihoitotyötä ja kolmannen sektorin toimintaa. Palvelualusta tuotettiin yhteistyössä alueen kolmannen sektorin toimijoiden ja Oulun kaupungin kanssa. Kolmannen sektorin toimijoista koostuva palvelualusta julkaistaan www.ihimiset.fi sivustolla. Sitä voivat hyödyntää kotikuntoutuksen hoitohenkilökunnan lisäksi myös muut ikäihmisten hoitoon osallistuvat henkilöt ja ikäihmiset itse.

Asiasanat: kotikuntoutus, ikäihminen, kolmas sektori

ABSTRACT

Janne Vimpari, Vili Siponmaa

The third sector as a part of the home rehabilitation the elderly

29 pages and 3 appendices

November, 2018

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Health Care

Registered Nurse

Registered Nurse, diaconal nursing

The purpose of the thesis was to design an electronic service platform for the home rehabilitation project. The aim was to develop home rehabilitation, home nursing and activity of the third sector actors. The service platform was produced in cooperation with the third sector actors and the City of Oulu. The service platform consisting of actors from the third sector will be published on www.ihimiset.fi. The service platform can be used by home nursing and others involved in the care of elderly people and the elderly people themselves.

Key words: home rehabilitation, the elderly, third sector

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 IKÄIHMISTEN PALVELUT	7
2.1 Laatusuosituksset, ikääntymispoliittiset ja kirkon linjaukset	7
2.2 Ikäihmisten palvelujärjestelmä Oulun kaupungissa	10
2.3 Kolmannen sektorin palvelut ikäihmisille	11
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	14
4 PALVELUALUSTAN TUOTTEISTAMINEN	15
4.1 Toimintaympäristö ja käyttäjät	15
4.2 Tuotteen ideointi ja suunnittelu	16
4.3 Tuotteen sisällön valinta	17
4.4 Palvelualustan toteuttaminen	18
4.5 Palvelualustan arviointi ja viimeistely	19
5 POHDINTA	23
5.1 Luotettavuus, eettisyys, tekijänoikeudet	25
LÄHTEET	27
LIITE 1. Lista kolmannen sektorin toimijoista Haukiputaalla ja Kiimingissä.	30
LIITE 2. Opinnäytetyöhön liittyvät tapahtumat ja markkinointi	31
LIITE 3. Palvelualustan toteutusmalli.....	32

1 JOHDANTO

Ikääntyneiden kotihoitotyössä hoitajat kohtaavat yksinäisiä vanhuksia, joiden omaiset asuvat kauempana tai jotka ikänsä ja terveydentilansa puolesta eivät pääse osalliseksi sosiaalisiin tilanteisiin. Kevyemmät kotityöt, kuten pyykinpesu ja ruuanlaitto saattavat ikäihmiseltä sujua, mutta raskaammat arkielämän askareet, kuten lumityöt, polttopuiden pilkkominen ja kaupassa käynnit saattavat olla raskaita. Julkisen liikennepalveluverkoston heikentyminen ja kauppojen keskittyminen isompiin kauppakeskuksiin ovat lisänneet ikäihmisten yksinäisyyttä ja hankaloittaneet arkielämän sujumista.

Suomessa on käytettävissä monipuolinen kolmannen sektorin verkosto, josta löytyy apua ikäihmisen eri tarpeisiin. Kolmannen sektorin toimijat tarjoavat yksinäisille ja eri sairauksista kärsiville ihmisille keskusteluapua, yhdessäoloa muiden samanikäisten kanssa, harrastusmahdollisuuksia ja apua arjen askareisiin. Monissa seurakunnissa on vanhuksille suunnattuja palveluja ja vanhustyöhön erikoistuneita työntekijöitä. He palvelevat ikääntyviä talouteen ja hengellisyys­teen liittyvissä asioissa. Kirkko tuodaan tarvittaessa ikäihmisen kotiin, taustoihin katsomatta.

Palvelua tarvitsevat ja kolmannen sektorin palvelun tarjoajat eivät kohtaa riittävästi. Kolmannen sektorin toimijat järjestävät erilaisia tilaisuuksia ja tiedottavat toiminnastaan, silti niiden markkinointi tahtoo jäädä muun yrityselämän jalkoihin. Internetissä on saatavilla paljon tietoa, mutta vanhusten sähköiset tiedonhakutaidot ovat vähäisiä. Mainokset ja markkinointitempaukset eivät tavoita kotona asuvaa vanhuusväestöä tai tarjolla olevaa tietoa ei osata hyödyntää. Ikäihmisten omaishoitajat ja lähiomaiset eivät tiedä tarjolla olevista kolmannen sektorin palveluista. Tiedon saanti vaatii aktiivisuutta ja perehtyneisyyttä asuinpaikkakunnalla saatavilla olevista palveluista. Paras kolmannen sektorin tiedon välityskanava ovat ikäihmisen omat hoitajat. Heillä on paras tieto, minkälaisia palveluja asiakas voi tarvita. Monella hoitajallakaan ei ole tietoa kolmannen sektorin palveluista, joiden tietoja hän voisi asiakkaalle välittää. Yhteystiedot kolmannen sektorin palveluntuottajista ovat yksittäisen hoitajan muistissa tai roikkuvat käyttämättöminä muistilappuina toimiston seinällä. Kiireen keskellä pystytään hoitamaan vain välttämätön, mutta ei ehditä välittämään tietoa kolmannen sektorin palveluista.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa sähköinen palvelualusta kotikuntoutusprojektin käyttöön. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ikäihmisten kotikuntoutusta ja kotihoitotyötä sekä kolmannen sektorin toimintaa.

2 IKÄIHMISTEN PALVELUT

2.1 Laatusuositukset, ikääntymispoliittiset ja kirkon linjaukset

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton iäkkäiden ihmisten palvelujen kehittämistä koskevien laatusuositusten tarkoituksena on tukea vanhuspalvelulain toimeenpanoa. Eri ajankohtiin nivoutuvia laatusuosituksia on annettu vuosina 2001, 2008 ja 2013. Viimeisin vuonna 2017 annettu laatusuositus ottaa huomioon ohjaus- ja toimintaympäristössä meneillään olevat muutokset sekä hallitusohjelman ja julkisen talouden suunnitelman tavoitteet. Laatusuosituksen tavoitteena on turvata mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen koko väestölle sekä laadukkaat ja vaikuttavat palvelut niitä tarvitseville iäkkäille henkilöille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.)

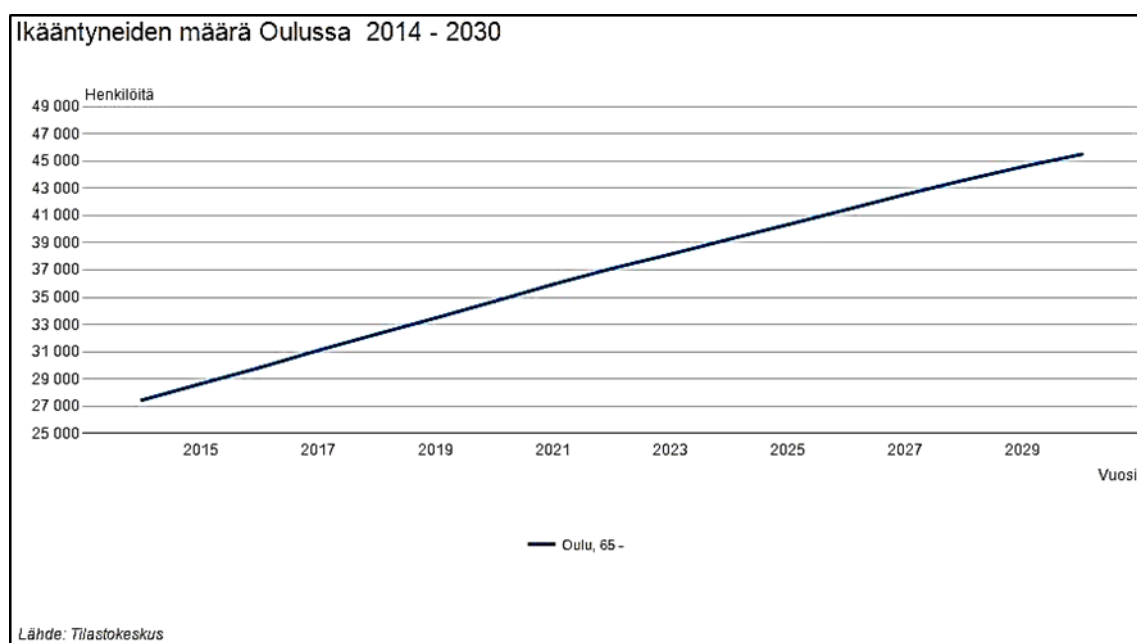
Hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä iäkkäiden palvelujärjestelmän rakentamiseksi suositus nostaa esille viisi teema-aluetta. Ensimmäisessä teema-alueessa käsitellään mahdollisimman toimintakykyisen ikääntymisen turvaamista. Toinen teema käsittelee asiakas- ja palveluohjauksen keskittämistä. Kolmas teema pitää sisällään henkilöstön resurssointiin liittyviä asioita. Neljännen teeman tavoitteena on lisätä iäkkään väestön mahdollisuuksia asua kotona. Viidennessä teemassa on tarkoitus hyödyntää teknologiaa iäkkäiden henkilöiden asumisessa sekä palveluissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.)

Terveysten edistäminen ja sairaiden hoitaminen on historiallisestikin kuulunut kirkon ydintehtäviin vuosisatojen ajan. Diakonissat siirrettiin pois kotisairaanhoidosta vuoden 1972 kansanterveyslain tullessa voimaan. Tällöin kuntien vastuulle tuli järjestää terveydenhuollon peruspalvelujärjestelmä. (Kahra 2015, 5). Aalto-Kallio & Mäkipää julkaisussaan vuodelta 2010 kuitenkin nostavat kirkon yksityisen ja järjestökentän rinnalle omana kokonaisuutenaan terveyden edistämisen toimijana. Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyö päätti nostaa terveys- ja sairauskysymykset aiempaa keskeisemmäksi osaksi diakoniatyössä ja perusti työryhmän pohtimaan terveyden edistämistä. (Gothoni ym. 2012, 98-100.) Suomen evankelisluterilaisen kirkon vanhustyön strategiassa otetaan ihminen ikään

tai toimintakykyyn katsomatta huomioon. Tämän vuoksi ikääntyneille tarjotaan mahdollisuus osallistua juuri heille yksilöllisesti sopiviin kirkon tarjoamiin palveluihin. (Suomen ev.lut.kirkko. Kirkon vanhustyön teesit.)

Oulun kaupungin ikääntymispoliittisten linjausten keskeinen visio on, että oululainen ikäihminen voi hyvin. Tavoitteena on, että ikäihmisen hyvinvointi lisääntyy, syrjäytymisvaarassa oleva tunnistetaan, häntä tuetaan ja syrjäytyminen vähenee. Tavoitteena on myös, että ikäihminen asuu kotona pitkään. Kriittisenä menestystekijänä nähdään toimijoiden kumppanuus ikäihmisten toiminnassa ja palveluissa. Tavoitteena on monitoimijaisen yhteistyön kehittäminen ja lisääminen. (Oulun kaupunki 2010.)

Suomessa ikäihmisten määrä väestön rakenteessa kasvaa huomattavasti suurten ikäluokkien ikääntyessä. Ennusteen mukaan Suomessa elää vuonna 2030 lähes 1 500 000 yli 65-vuotiasta henkilöä. Oulussa elää vuoteen 2030 mennessä yli 45 000 ikäihmistä (KUVIO 1). (Kustannus Oy Duodecim. Duodecim terveyskirjasto. Ikäihmisten määrä Suomessa.)

KUVIO 1. Ikääntyneiden määrä Oulussa (2014-2030)

Oulun kaupungin hyvinvointia edistävästä kotikäynneistä vuonna 2007 tehdyn selvityksen mukaan noin 15 % ikääntyneistä kärsi yksinäisyydestä päivittäin tai viikoittain. Moni

kertoi, ettei pysty tai uskalla lähteä yksin ulos eikä heillä ole saattajaa. Samansuuntaista tutkimustietoa saatiin myös Oulun kaupungin RAI-arvioinneista saatavista tiedoista vuonna 2008. Säännöllisen kotihoidon asiakkaille tehtyjen RAI-kartoitusten mukaan 29 % asiakkaista esiintyy sosiaalista eristäytymistä ja noin 13 % ikäihmisistä ei liiku kodin ulkopuolella. Tällä elämänlaadun osa-alueella on vielä paljon kehitettävää ja tutkimuksen perusteella on tärkeää, että sitä kehitetään hoitoon oleellisesti kuuluvana sisältönä (Oulun kaupunki 2010.)

Nykyisellä palvelujärjestelmällä ja hoitomenetelmillä ikääntyvien palveluiden tarpeen kasvu edellyttäisi henkilöstön lisäämistä kaksinkertaiseksi vuoteen 2025 mennessä. Tällainen kehitys ei ole mahdollista, joten esimerkiksi erilaisen kotona asumista tukevan sekä tuottavuutta parantavan teknologian edelleen kehittäminen ja käyttöön ottaminen on välttämätöntä. Oulun kaupungin ikääntymispoliittisten linjausten mukaan tulisi ikäihmisen hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa olla monialaisesti, vanhustyön palvelurakenne monipuolinen ja kokonaisuutena avohoitopainotteinen. Samoin teknologian enakkoluuloton hyödyntäminen on välttämätöntä. (Oulun kaupunki 2010.)

Ikääntyviä koskevien Sosiaali- ja terveysministeriön laatusuositusten ja Oulun kaupungin ikääntymispoliittisten linjausten mukaan ikäihmisten palveluntarpeen kasvuun pitää varautua ja löytää uusia toimintamalleja. Oulun kaupungin vuonna 2007 tekemän seniori-barometrin mukaan kunnan sosiaali- ja terveysterveystarpeet ikäihmisille saivat heikoimman tuloksen. (Oulun kaupunki 2010.) Ikäihmisten nykyinen palvelurakenne ei enää riitä eikä nykyinen kehitys yksinkertaisesti voi enää jatkua. Tarkoitus on, että ikäihmisen kotona asumista tuetaan mahdollisimman monipuolisella palvelurakenteella ja ikäihmisen terveyttä ja hyvinvointia edistetään. Riittävän aikaisin aloitettu monipuolinen kuntoutus yhdistettynä hoitotyön kuorman jakamiseen monen toimijan kesken mahdollistaa, että ikäihminen voi hyvin. Tämä avaa kolmannen sektorin yhteisöille aivan uudenlaisen mahdollisuuden päästä mukaan toteuttamaan ikäihmisille suunnattuja palveluja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tarvittaessa kolmannen sektorin palvelut voivat täydentää muuta palvelutarjontaa tarjoten mielekkäämmän elämän kotona. Ikäihmisen kokonaisvaltaisella hoidolla, jossa huomioidaan hänen fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset, henkiset ja hengelliset tarpeensa, on myös terveyden edistämiseen liittyvä vaikutus (Nurkkala & Vedenoja 2013, 27.)

2.2 Ikäihmisten palvelujärjestelmä Oulun kaupungissa

Ikääntyneiden palvelurakenne määräytyy sen mukaan, missä ikääntynyt asuu. Kotona asuessaan ikääntyneellä on normaalin omahoidon lisäksi mahdollista saada omaishoidon, kodinhoidon ja kotisairaanhoidon palveluita. Oulun kaupungin palveluohjaajat myöntävät harkinnanvaraisia palveluseteleitä ja omaishoidon tukea kotona tapahtuvan hoidon tueksi ja samalla ohjaavat kotona asumisen palveluprosessia. Laitoshoidon ja kotihoitoon välimalli on tehostettu palveluasuminen, jossa ikääntynyt saa palveluita kodinomaisen asumisen yhteyteen. Laitoshoidon on intensiivistä ja ympärivuorokautisesti valvottua palvelua. Kaikissa asumisen eri muodoissa ikääntyneellä on mahdollista hyödyntää julkisia terveyspalveluja, kuten esimerkiksi terveyskeskuksen tai erikoissairaanhoidon palveluja tai yksityisiä terveyspalveluja. Myös kolmannen sektorin ja kirkon palvelut ovat ikääntyneiden saavutettavissa asumismuodosta huolimatta. (Oulun kaupunki 2010.)

Uusi asia ikäihmisten palvelujärjestelmässä Oulun kaupungissa on tehostettu kotikuntoutusmalli. Se on muotoutunut muutamien vuosien kehitystyön tuloksena ja muualla Suomessa käytössä olevien kotikuntoutusmallien kokemuksiin perustuen. Keväällä 2017 on määritelty tehostettu kotikuntoutusmalli, jossa on kuvattu, kuinka vahvistetaan itsenäistä asumista kotona ja pienennetään ikääntyneiden säännöllistä palveluntarvetta. Myös Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin Eksoten alueen ja Kokkolan kaupungin kotikuntoutusmallista on hankittu kokemuksia. (Käsmä 2017.)

Lisääntyvä ikääntyvä väestö ja niukkenevat taloudelliset resurssit vaativat uusia toimintatapoja hoitaa ikääntyvien asioita niin, että he pystyvät suoriutumaan arkipäiväisistä toiminnoista yhä pidempään kotona ja vähäisemmällä palveluntarpeella. Tämä palvelee sekä ikääntyvää henkilöä paremman terveydentilan ja toimintakyvyn sekä taloudellisten säästöjen muodossa, että yhteiskuntaa merkittäväillä taloudellisilla säästöillä. Tehostetulla kotikuntoutuksella on mahdollista pilotoida ja toteuttaa tätä uutta toimintatapaa. (Käsmä 2017.) Oulun kaupungin tehostetun kotikuntoutus-kehittämiprojektin päätavoitteena on määritellä malli tehostettuun kotikuntoutukseen ja pilotoida sitä Kiimingissä ja Haukiputaan hyvinvointikeskusten alueella aikavälillä 1.10.2017-31.12.2018. Myöhemmin tavoitteena on ottaa malli käyttöön koko Oulun kaupungin alueella. (Käsmä 2017.)

Tehostetun kotikuntoutuksen piiriin kuuluvat kaikki yli 65-vuotiaat sairaalasta kotiutuvat motivoituneet ikäihmiset (Käsmä Tarja, henkilökohtainen tiedonanto 15.12.2017). Asiakkaan toimintakykyä arvioidaan moniammatillisen tiimin yhteistyöllä ja hän käy 1-6 viikon kuntoutussuunnitelman mukaisen arviointi- ja kuntoutusjakson. Kuntoutusjaksolla ikäihminen saa fysioterapeutin, sairaanhoitajan ja toimintaterapeutin palveluita. Jakson lopussa asiakas yhteistyössä palveluohjauksen kanssa sopii jatkohoidosta ja asiakkaalle sopivista palveluista. (Käsmä 2017.)

2.3 Kolmannen sektorin palvelut ikäihmisille

Yhteiskuntamme jakaantuu sektoreihin. Kolmannen sektorin käsitteellä halutaan tehdä eroa yhteiskuntaelämän muihin sektoreihin. Ensimmäinen sektori käsittää markkinat ja yrityselämän. Valtio ja julkinen kokonaisuus taas kuuluu toiseen sektoriin. Kolmannessa sektorissa toimivat kansalaisjärjestöt ja vapaaehtoinen kansalaistoiminta. Neljäs sektori koostuu perheistä, kotitalouksista sekä intiimeistä suhteista. (Konttinen. Jyväskylän yliopisto. Sanasto. Kolmas sektori. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali.) Kolmannen sektorin toimintaa kuvastaa voittoa tavoittelematon kansalaistoiminta ja vapaaehtoisuus. Kolmannen sektorin organisaatioita on erikokoisia ja toimijoita löytyy monille osa-alueille. (Konttinen. Jyväskylän yliopisto. Sanasto. Kolmas sektori. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali.)

Kolmannella sektorilla voidaan tehdä joko palkka- tai vapaaehtoistyötä. Esimerkiksi Punaisella Ristillä on palkattujen työntekijöiden tukena vapaaehtoisia, jotka tekevät vaikkapa ennaltaehkäisevää perhetyötä nuorten turvataloissa. Myös vanhusten ystäväpalvelun vapaaehtoiset ja vankilavierailijat toimivat kolmannen sektorin tehtävissä.

Kolmas sektori tuottaa Oulun seudulla paljon erilaisia mahdollisuuksia ikäihmisille osallistua erilaisiin tapahtumiin, koulutuksiin, kerhoihin ja juttupiireihin. Samalla tarjotaan vertaistukea esimerkiksi omaisille erilaisten kurssien ja tapahtumien muodossa. (Oulun kaupunki 2010.) Oulussa monen kolmannen sektorin järjestön toimipaikka Järjestötalo Kumppanuuskeskuksessa, jossa toimii tällä hetkellä noin 40 erilaista järjestöä. Ne järjestävät aktiivisesti erilaista toimintaa myös ikäihmisille. Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja

terveysturvayhdistys ylläpitää www.ihimiset.fi sivustoa, johon on koottu tietoa esimerkiksi kansalaisia palvelevasta järjestötoiminnasta. Internetsivuston kautta löytyy tällä hetkellä Pohjois-Pohjanmaan maakunnan laajuisesti toimijoita 123 kpl, jotka tarjoavat 513 kpl tapahtumaa ja 76 vapaaehtoistehtävää. (Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys. Tietoa palvelusta. Tilastot.)

Kolmannen sektorin yhteisöt pystyvät tuottamaan sellaisia ikäihmisille inhimillisestikin tärkeitä palveluja, joita muuten ei saa tai sitä ei ole kustannustehokkaasti järkevä tuottaa. Esimerkiksi keskusteluapu, harraste- ja yhteisötoiminnot ja auttaminen arkiaskareissa voivat merkittävästikin tukea ikäihmisen terveyttä ja hyvinvointia ja siksi ikäihmiset arvostavatkin tällaisten yhteisöjen tarjoamaa tukea.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon paikallisseurakunnat huolehtivat ihmisten auttamisesta esimerkiksi diakoniatyön keinoin. Vanhuksille suunnattuja toimintamuotoja ovat esimerkiksi erilaiset kerhot, taloudellinen avustaminen, retket ja leirit. Diakonia ei hoida vain yhteiskunnallisten epäkohtien seurauksilmiöitä, vaan pyrkii yhteiskunnallisella vaikuttamisella vaikuttamaan myös niiden syihin. (Suomen ev.lut. kirkko. Seurakuntatyö. Diakonia. Miten diakonia toteutuu?.) Varsinkin isoilla seurakunnilla saattaa olla oma vanhustyöhön erikoistunut diakonityöntekijä. Hänen tehtävänä on esimerkiksi palvella seurakuntansa alueen ikäihmisiä, tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja tuoda eri tavoin esille ikääntyviin ihmisiin liittyviä asioita (Leinonen, henkilökohtainen tiedonanto 16.4.2018).

Kirkkopalvelut ry:n ylläpitämä vapaaehtoistyö.fi internetsivuston kautta avun tarvitsijat voivat ilmoittaa avun tarpeestaan ja vapaaehtoistyöntekijät ilmoittautua tekemään vapaaehtoistyötä. Esimerkiksi yksinäinen vanhus voi ilmoittaa tarpeestaan saada juttuseuraa ja vapaaehtoistoiminnan ohjaaja etsiä hänelle sopivan vapaaehtoistyöntekijän. (Kirkkopalvelut ry. Vapaaehtoistyö. Paikalliset sivut. Oulu.)

Juuri toiminnassa oleva Kirkkopalveluiden ja Oulun Diakonissalaitoksen säätiön 3,5-vuotinen IkäArvokas-hanke levittää eri puolille Suomea etsivän vanhustyön mallia. Oulu on valittu hankkeen yhdeksi pilottikunnaksi ja hankkeessa kehitetään erilaisia menetelmiä, joilla voidaan toteuttaa etsivää vanhustyötä. Esimerkkinä toimivasta menetelmästä on Hoksauta minut - korttikampanja, jossa yksinäinen ja apua tarvitse vanhus joko itse

tai hänen puolestaan läheinen, ilmoittaa seurakunnan diakoniatyöntekijälle avun tarpeesta. (Kolistaja 2018.)

Kirkon diakoniatyön ytimessä on vanhuksille suunnattu kotikäyntityö. Ikääntyneellä on oikeus seurakuntayhteyteen riippumatta hänen toimintakyvystään tai lähipiirin tuestaan. Tällöin kirkko tuodaan hänen luokse. (Suomen ev.lut. kirkko 2010.) Käytännössä kotikäyntityö usein tarkoittaa esimerkiksi juttuseuraa ja henkilökohtaisen avun antamista esimerkiksi ja muissa asioissa, joissa ikääntynyt henkilö tarvitsee apua.

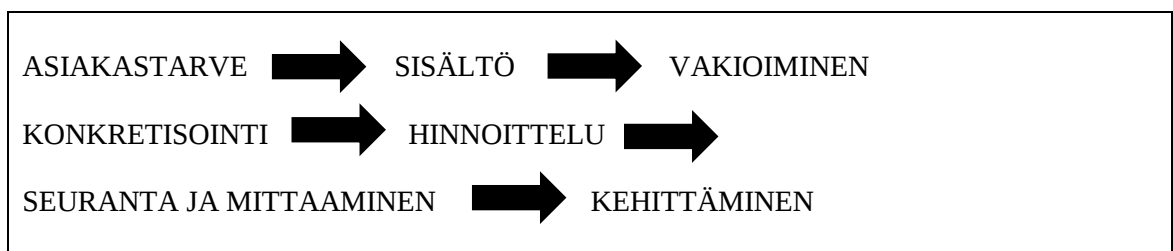
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa uutta teknologiaa hyödyntäen kolmannen sektorin toimijoista koottu sähköinen palvelualusta kotikuntoutus-projektin käyttöön. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ikäihmisten kotikuntoutusta ja kotihoitotyötä sekä kolmannen sektorin toimintaa.

4 PALVELUALUSTAN TUOTTEISTAMINEN

Tuotteistamiselle ei ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Tuotteistamiseen liittyvistä toimista puhutaan myös palvelujen konseptointina. Tuotteistamisella voidaan esimerkiksi tarkoittaa uusien ja olemassa olevien palvelujen määrittelyä, systematisoimista ja ainakin osittaista vakiointia, joka voi kohdistua sekä yrityksen sisäisiin että asiakkaalle näkyviin prosesseihin. Tuotteistamisen tavoitteena on uudistaa ja kehittää palveluliiketoimintaa niin, että laadun ja tuottavuuden parantumisen kautta asiakkaan saama hyöty maksimoituu ja kannattavuus paranee. (Jaakkola, Orava ja Varjonen 2009.)

Hyödynsimme palvelualustan suunnittelussa tuotteistamisprosessia (KUVIO 2.) ja sovelsimme sen eri vaiheita opinnäytetyöhön sopivaksi.

KUVIO 2. Tuotteistamisen vaiheet (Ahtiainen 2017, 12).

4.1 Toimintaympäristö ja käyttäjät

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Oulun kaupungin ikäihmisten tehostettu kotikuntoutus-pilottiprojekti. Palvelualusta suunniteltiin ja toteutettiin ikäihmisten käyttöön yhteistyössä Haukiputaan ja Kiimingin alueen kolmannen sektorin kanssa. Kotikuntoutuksen toimintamalli mahdollistaa erinomaisesti kolmannen sektorin palveluntarpeiden kartoittamisen ja kolmannen sektorin palveluiden käyttöönoton ikäihmisten hoidossa. Koska kotikuntoutus tekee runsaasti moniammatillista yhteistyötä eri tahojen kanssa, palvelualustan käyttäjäkunta tulee olemaan hyvin laajaa. Otimme tuotteistamisessa huomioon myös sen, että ikäihmiset ja heidän omaisensa tulevat olemaan palvelualustan käyttäjiä.

Kansainvälisesti tarkasteltuna asiakkaan kotiympäristössä toteutettavia kuntoutuspalveluja on (Burton, Lewin & Boldy (2013) ja Francis, Fisher & Rutter (2011) mukaan kehitetty Iso-Britanniassa jo pitkään. Pohjoismaissa asiakkaan kotona asumista sekä elämänlaatua ja elämänhallintaa toteutettavan kotikuntoutuksen kehittäminen on ajankohtaista (Einset & Krook 2013, 3.) Koska kotikuntoutus on Suomessa uusi asia, pääsimme mukaan erittäin mielenkiintoisen, uuden toimintamallin kehitysvaiheeseen. Tähän mennessä Oulun kaupungissa ikääntyvien kotihoidossa ei ole näin järjestelmällisesti otettu huomioon kolmannen sektorin mahdollisuuksia ja tämä pilottiprojekti mahdollistaa asian toteuttamisen. Tutkimme myös monia muualla Suomessa toiminnassa olevien kotikuntoutusmallien sisältöjä. Emme havainneet niissä olevan järjestelmällistä kolmannen sektorin hyödyntämistä ikäihmisten hoidossa.

4.2 Tuotteen ideointi ja suunnittelu

Alussa työn tilaajan kanssa neuvoteltiin siitä, miten kolmannen sektorin palveluita voitaisiin hyödyntää Oulun kaupungissa ikäihmisten hoidossa. Työn tilaajan kanssa tehtiin yhteistyösopimus Oulun kaupungin tehostetun kotikuntousprojektin pilottivaiheeseen osallistumisesta. Kotikuntoutusprojektiin liittyvissä palaverissa ideoiden huomiointi oli helppoa. Kolmannen sektorin hyödyntäminen otettiin mukaan kotikuntoutuksen toimintamalliin.

Mietimme miten kolmannen sektorin palveluita voitaisiin konkreettisesti hyödyntää ikääntyneiden kotikuntoutuksessa. Yhteistyössä työn tilaajan kanssa päädyttiin suunnittelemaan sähköinen palvelualusta, johon kootaan kaikki oleellinen tieto kolmannen sektorin toimijoista alueellisesti. Oulun kaupungilla ei varsinaisesti ollut kolmannen sektorin toimijoista koostuvaa yhtenäistä tietopakettia, joten ideoimme ja suunnittelimme asiaa vapaasti

Palvelualustan tarpeellisuudesta, josta ikääntynyt tai hänen omaisensa tai häntä hoitava henkilö helposti löytää ikääntyneelle sopivan palvelun, meillä oli lähtökohtaisesti hoitotyön kokemuksiin pohjautuen käsitys. Tarpeellisuus tuli myös ilmi kyselyissä asiaa ikääntyneiden parissa työskentelevien hoitajien kanssa.

Tietoa tutkittiin Oulun seudun ikääntyneistä, heidän tarpeistaan sekä kolmannen sektorin toimijoista, jotka tuottavat palveluja ikäihmisille. Käsitteestä tehostettu kotikuntoutus löytyy paljon tietoa. Lähdeaineistoa arvioidaan tiedonlähteen auktoriteetin ja tunnetavuuden, iän ja laadun sekä lähteen uskottavuuden kautta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 72).

Palvelualustan suunnittelun kannalta keskeisiä kysymyksiä olivat: Kenelle palvelu on tarkoitettu? Mitkä ovat asiakkaiden tarpeet? Mitä hyötyä asiakas saa palvelua käyttäessään? Mitä palvelun suunnittelu ja kehittäminen vaatii? Voiko palvelun luomisessa ja kehittämisessä hyödyntää kumppaneita ja mitä ne ovat? Asiakstarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti hahmotettiin palvelualustan sisältöä, minkälaista tietoa se tulisi sisältää.

4.3 Tuotteen sisällön valinta

Tuotteistamisprosessissa palvelun sisältö rakennetaan vastaamaan asiakkaan tavoittelemaa hyötyä. Palvelupaketin kehittämisessä voidaan hyödyntää myös verkostoitumista, jolloin erilaisia yhteistyömalleja voidaan muodostaa esimerkiksi markkinoinnillisista tai teknologisista syistä. Verkostoitumisen avulla voidaan saada käyttöön osaamista ja resursseja, joita yrityksellä ei ole omasta takaa. Yritykset voivat erikoistua ja muodostaa yhdessä palvelupaketin yhteiselle loppuasiakkaalle. Palvelualustan tuotteistamisessa on huomioitava tehokas viestiminen asiakasrajapinnassa. Tavoitteena on tehdä palvelusta uskottava, erottumiskykyinen ja helposti ymmärrettävä. (Jaakkola, Orava ja Varjonen 2009.)

Palvelualustan sisällön suunnittelussa, koostamisessa ja toteutuksessa tehtiin koko ajan yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Erilaisissa tilaisuuksissa välitettiin konkreettista tietoa, mitä palvelualusta heidän kohdallaan tarkoittaa ja mitä se mahdollistaa. Toimijat saivat osallistua palvelualustan suunnitteluun.

Palvelualustan sisällön muodostavat kolmannen sektorin toimijat ja heidän alueelliset palvelunsa ikääntyville. Tätä tehtävää varten hyödynnettiin erilaisia tiedonhaku- ja aineistonkeruumenetelmiä, yhteistyötä ja verkostoitumista. Haastateltiin puhelimitse

ja henkilökohtaisin tapaamisoin kolmannen sektorin toimijoita ja esittädyttiin erilaisissa tilaisuuksissa. Suhdeverkostoa hyödyntäen saatiin tietoa eri toimijoista. Kartoituksen yhteydessä syntyneiden keskustelujen pohjalta muodostettiin kokonaiskuva kolmannen sektorin toiminnasta alueella. Kolmannen sektorin toimijoiden tieto kerättiin taulukkoon sähköiseen muotoon, josta tiedot ovat helposti siirrettävissä palvelualustalle.

Palvelualustaan tuleva tieto koottiin haastattelumenetelmiä hyödyntäen tilaisuuksissa missä esittädyimme. Keskustelut suuntautuivat ikäihmisiin, heidän tarpeisiin ja kolmannen sektorin palveluihin liittyvien teemojen ympärillä. Kolmannen sektorin toimijat saivat halutessaan ilmoittaa yhteystietonsa, toimialueensa ja palvelunsa ikäihmisille. Kerroimme toimijoille miten tietoa tullaan hyödyntämään kotikuntoutuksessa.

4.4 Palvelualustan toteuttaminen

Palvelun sisällön lisäksi on määriteltävä, miten palvelu toteutetaan. Palveluprosessin määrittely aloitetaan kuvaamalla palvelun toteutusvaiheet mahdollisimman tarkasti. Tämä auttaa selvittämään, ketkä osallistuvat palvelun tuottamiseen, missä vaiheessa ja kuinka pitkän ajan. (Jaakkola, Orava ja Varjonen 2009.)

Palvelualustan toteutuksen suunnittelu vaati aikaa, tiedonhakua ja asioiden selvittelyä useiden yhteistyötahojen kanssa. Palvelualustan sijainti, ulkonäkö, hyödynnettävyys, päivitysmahdollisuudet, uuden teknologian hyödyntäminen, käytännön toteutus ja terveydenhuoltoa koskevat lait vaativat asioiden selvittelyä. Palvelualustasta haluttiin suunnitella mahdollisimman helppokäyttöinen ja käyttöliittymältään yksinkertainen, päivitettävissä oleva ja lisäksi integroitavissa hoidon tarpeen arviointiin kotikuntoutuksessa. Palvelualusta haluttiin sijaitsevan internetsivustolla, josta kotikuntoutuksen työntekijä ja muut käyttäjät löytävät tiedon helposti ja nopeasti.

Tuotteistamisprosessiin kuuluva vakioiminen huomioitiin palvelualustan suunnittelussa. Palvelualustan suunnittelun ja toteutuksen toimintamallia voidaan käyttää myös muilla

alueilla kaupungissa ja valtakunnan laajuisesti. Oulun kaupungilla on suunnitelmissa laajentaa kotikuntoutus normaaliksi toiminnaksi koko kaupungissa ja tällöin palvelualustan toimintamallilla saavutetaan merkittäviä etuja.

Keskustelimme Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry:n internet-sivuista vastaavan henkilön kanssa palvelualustan sijaintipaikasta ja käytännön toteutuksesta. Palvelualustan sijaintipaikaksi tuli www.ihimiset.fi-sivusto. Se on Pohjois-Pohjanmaan kansalais- ja järjestötoiminnan sivusto, joka on perustettu helpottamaan kansalais-toiminnan parissa toimivien järjestöjen, yhdistysten, yhteisöjen, seurakuntien, kuntien ja kaupunkien sekä ei-kaupallisten yritysten toiminnan, vapaaehtoistyön ja kehittämistoiminnan löytämistä ja viestintää. (Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry. Tietoa palvelusta). Oulun kaupunki on tehnyt sivuston kanssa yhteistyötä. Sivusto mahdollistaa palvelualustan teknisen toteutuksen tavoitteiden mukaisesti.

4.5 Palvelualustan arviointi ja viimeistely

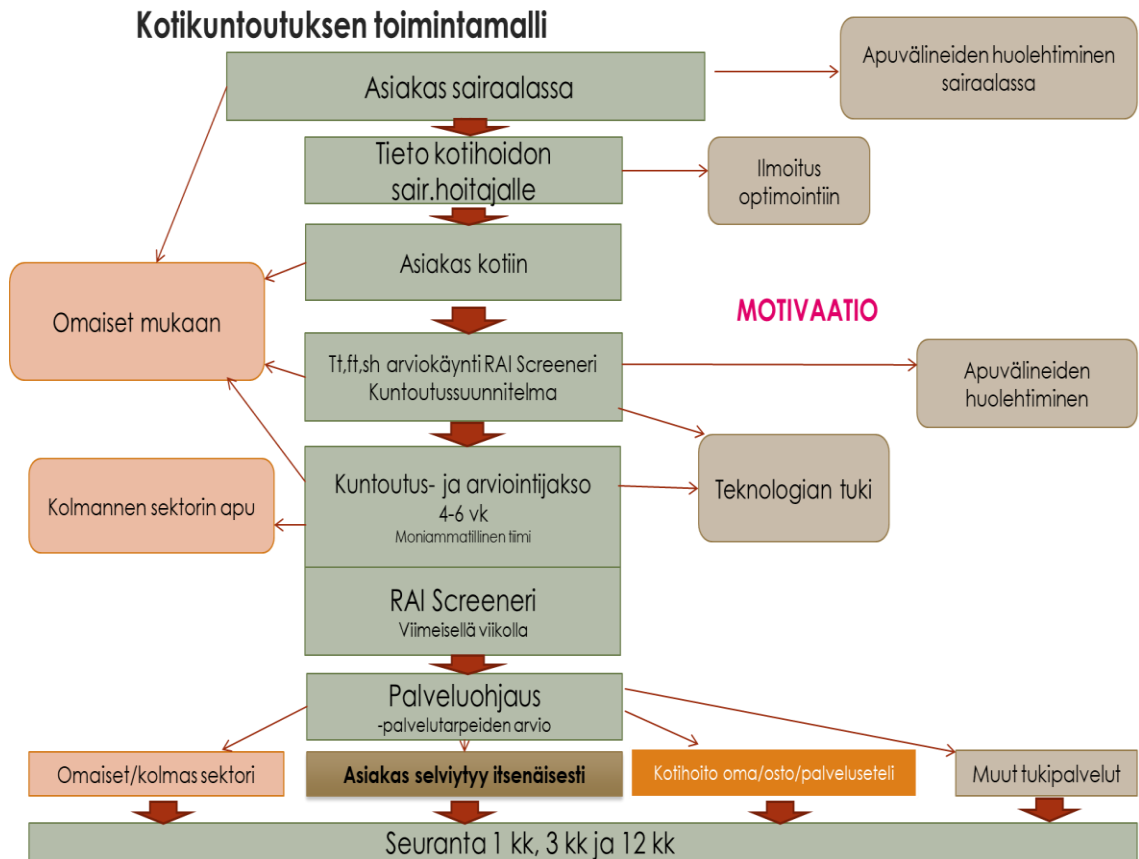
Palvelun kehittämisen prosessiin kuuluu olennaisena osana onnistumisen seuranta ja mittaaminen. Seuranta on tärkeää pitkäjänteiselle palvelujen ja koko liiketoiminnan kehittämiseksi. Jokaisella kehitysprojektilla tulee olla selkeät tavoitteet sekä perusteet tavoitteiden saavuttamisen arviointiin ja ne tulee olla mitattavissa. (Jaakkola, Orava ja Varjonen 2009.)

Opinnäytetyön lopputuloksena tuotettiin sähköinen palvelualusta työn tilaajan ja ikäihmisten käyttöön. Kaikki kolmannen sektorin toimijat, jotka tarjoavat yhteistyössä kotikuntoutuksen kanssa ikääntyneille palveluita, kootaan www.ihimiset.fi-sivustolle hallinnoitavaksi. Palvelualustan päivitettävyyteen kiinnitetään huomiota niin, että tiedot toimijoista, heidän ajankohtaisista ja alueellisista palveluistaan ovat ajan tasalla. Kolmannen sektorin toimijoille annetaan tunnukset sivustolle, joilla he voivat päivittää omia tietojaan. Toimijat voivat milloin tahansa irtaantua listalta tai sinne voi ilmoittautua uusia kolmannen sektorin toimijoita. Suunnitelmissa on myös kouluttaa kolmannen sektorin toimijat palvelualustan käyttöön ja päivitykseen. Palvelualustan

tiedottamiseen ja markkinointiin kannattaa panostaa, jotta sitä käytettäisiin ikäihmisten hoidossa mahdollisimman paljon. Palvelualusta mahdollistaa kolmannen sektorin toimijan ja ikäihmisen kohtaamisen sekä asiakassuhteen luomisen.

Opinnäytetyössä koottiin tietoa Haukiputaan ja Kiimingin alueella toimivista kolmannen sektorin toimijoista, jotka tarjoavat palveluja ikäihmisille. Yhteensä 11 kolmannen sektorin toimijaa mukaan lukien seurakunnat, ilmoittivat tarjoavansa ikäihmisille suunnattuja palveluja. Palvelut kattavat monipuolisesti sekä yksilö- että ryhmätoimintaa. Pääosa palveluista perustuu vapaaehtoistyölle, mutta osa palveluista on maksullista. Henkilökohtainen apu arjen askareisiin liittyvissä asioissa ja erilaiset kerhot muodostavat pääosan kolmannen sektorin palveluista Haukiputaalla ja Kiimingissä.

Palvelualustaa hyödynnetään tehostetun kotikuntoutuksen toimintamallissa (KUVIO 3.). Kolmannen sektorin palveluiden mahdollisuuksia kartoitetaan asiakkaan kuntoutussuunnitelmaa laadittaessa. Kolmannen sektorin palveluita voidaan ottaa mukaan kuntoutus- ja arviointijaksolle. Palvelun lopussa päätetään jatkohoidon arviosta. Asiakas voi asua kotonaan kotikuntoutusjakson jälkeen esimerkiksi pelkällä kolmannen sektorin tuella.

KUVIO 3. Tehostetun kotikuntoutuksen toimintamalli, johon sisältyy kolmannen sektorin hyödyntäminen asiakkaan kuntoutuksessa

Palvelualustaa ei saatu opinnäytetyön aikana varsinaiseen käyttöön. Palvelualustan toimivuutta voidaan kuitenkin arvioida ja mitata. Sivuston kävijämäärät kertovat tiedonhausta. Palvelualustajalla olevilta kolmannen sektorin toimijoilta saa tiedon, kuinka paljon heille on tullut kyselyitä ikäihmisiltä ja ovatko asiakkuudet johtaneet yhteistyöhön. Hoidon tarpeen arviointiin liittyvät kolmannen sektorin palvelujen käyttöön johtaneet asiakastapaukset voidaan arvioida.

Palvelualustan hyötyä arvioitiin opinnäytetyön loppupalaverissa yhdessä kotikuntoutusprojektin vetäjän kanssa. Vaikka sillä hetkellä palvelualusta ei ollut www.ihimiset.fi sivustolla käytettävissä, hyötyä arvioitiin olevan opinnäytetyön tuloksena syntyneestä taulukosta. (LIITE 1). Alussa kolmannen sektorin toimijoista ei tiedetty juuri yhtään mitään.

Palaverissa nousi esille työ, jota olimme tehneet kolmannen sektorin toimijoiden kartoittamiseksi. Taulukkoa ja sen sisältämiä tietoja kolmannen sektorin toimijoista on jo hyödynnetty kotikuntoutuksessa. palvelualustalle on tarvetta kotikuntoutuksessa jatkossakin. (Käsmä, henkilökohtainen tiedonanto 21.11.2018.)

5 POHDINTA

Suomessa on paljon ikäihmisiä, jotka pystyvät pienellä tuella asumaan hyvin kotona, mutta eivät vielä tarvitse säännöllistä kotihoitoa. Monin tutkimuksin on osoitettu, että useat ikäihmiset tarvitsevat ja haluavat juuri sellaisia palveluja, joita kolmannen sektorin toimijat pystyvät tuottamaan. Pienenevät ikäluokat, globalisaatio, yhteiskunnan palvelurakenteen harveneminen ja digitalisaatio tarkoittavat käytännössä sitä, että ikääntyneellä henkilöllä ei välttämättä enää ole ketään tai mitään hänen asuinympäristössään, joka auttaisi häntä arjen asioissa. Apua arkipäiväisiin asioihin, turvaa yksinäisyyteen tai kenties lohtua elämän eri vaikeuksien keskelle. Työharjoitteluissamme ja hoitoalan työtehtävissä olemme moneen kertaan saaneet kuulla ikäihmisen epätoivoisen kysymyksen, kuka häntä voisi auttaa. Hoitaja kaiken kiireen keskellä ei osaa vastata tähän kysymykseen. Tai jos osaisi vastata, kuka hoitaisi ikäihmisen asiaa eteenpäin. Kuka nämä ikäihmisen tarvitsemat palvelut voisi tuottaa? Ei ainakaan yritykset ja kuntien liikelaitokset, joiden toimintaa ohjaavat liiketoiminnallinen kannattavuus.

Seurakunnat ovat pitkän aikaa tehneet hyvää työtä ikäihmisten parissa ja pyrkineet löytämään apua niille ihmisille, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa. Seurakunnat toteuttavat kirkon perustehtävää, joka ohjaa niiden toimintaa. Esimerkiksi etsivään vanhustyöhön on suunnattu toimintaresursseja. Seurakuntien lisäksi tarvitaan muitakin vastuunkantajia asiassa. Seurakunnissa yleensä nähdään, että seurakuntien palveluiden tarkoituksena ei ole paikata puuttuvia yhteiskunnallisia palveluita. Kirkon palveluilla on oma erityinen rooli esimerkiksi hengellisen tuen antamisessa ikäihmiselle.

Mahdollisesti voimaan astuvassa Sote-uudistuksessa kolmas sektori sijoitetaan liiketoiminnallisesti yhdenmukaiseksi muun yritystoiminnan kanssa. Sote-uudistuksen avulla kolmannen sektorin toimijoilla on nyt avautumassa erinomainen mahdollisuus ottaa oma paikka ikäihmisten palveluiden tuottajana. Mutta onko kolmas sektori valmis tähän mahdollisuuteen ja haasteeseen? Onko se valmis järjestelmälliseen ja pitkäjänteiseen työhön osana yhteiskunnan palvelurakennetta? Pitkälti vapaaehtoistoimintaan, projektiluonteeseen työhön ja yleishyödyllisyyteen perustuva järjestökenttä on uuden haasteen edessä.

Palveluiden tuotteistaminen, markkinointi, myynti, verkostoituminen, investoinnit ja yhteistyö vaativat liiketoiminnallista otetta, jotta ikäihmisten ja kolmannen sektorin toimijoiden väliset asiakkuussuhteet toimivat hyvin.

Opinnäytetyö on synnyttänyt mahdollisuuden kolmannen sektorin toimijoiden, kirkon ja ikäihmisten väliselle yhteistyö- ja asiakkuussuhteille Haukiputaalla ja Kiimingissä. Kartottaessamme Haukiputaan ja Kiimingin kolmannen sektorin toimijoita huomasimme, että niiden saaminen mukaan ikäihmistä palvelemaan toimintaan mukaan on hyvin haasteellista. Varsinkin kun siihen liittyy raha ja vastikkeellinen palvelu. Toisaalta tämä lienee hyvin alueellista. Pienillä paikkakunnilla toimintaa on vähän ja kolmannen sektorin toimijoiden jäsenet ovat ikääntyneitä. Työtä saatetaan tehdä sivutoimisesti oman työn ohessa. Havaittavissa oli myös muutosvastarintaa, jolloin nykyistä toimintaa ei haluta muuttaa. Ehkä järjestöt kaipaisivat ”uutta verta” ja enemmän nuoria mukaan toimintaan. Kartoituksen alussa tuntui siltä, että alueella on hyvin vähän ikääntyneille suunnattuja palveluja, eikä yhteistyö kotikuntoutusprojektin kanssa kiinnostanut. Useiden palaverien ja yhteistyöverkoston kautta saimme lopulta kuitenkin koottua yhteen kattavan ja monipuolisen palveluntarjonnan ikäihmisille. Erityisesti ilahduimme seurakuntien vahvasta panoksesta ikäihmisten hyväksi.

Kolmannen sektorin mukaan ottaminen tehostetun kotikuntoutuksen toimintamalliin velvoittaa kotikuntoutuksen henkilökuntaa arvioimaan, mitä erilaisia kolmannen sektorin palveluita ikäihmisen tarvitsee ja mistä on hyötyä kokonaisvaltaisen terveyden edistämisen kannalta. Sähköisen palvelualustan kautta kolmannen sektorin toimijat ja ikäihmiselle sopivat palvelut löytää helposti vaikka hoitotyön yhteydessä. Välittömään asiakastarpeeseen reagoiminen ja kolmannen sektorin palveluihin ohjaaminen synnyttää parhaan mahdollisuuden asioiden eteenpäin viemiseen.

Suomessa on paljon puhuttu terveyden edistämisen lisäämisestä terveydenhuoltojärjestelmässämme. Silti esimerkiksi valtion tukemien terveyden edistämiseen liittyvien kokeilu- ja kehittämishankkeiden määrärahat ovat viime vuosina pienentyneet. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Rahoitus ja avustukset. Terveyden edistämisen määrärahat). Terveyden edistämisen toimien kustannusvaikuttavuudesta on kuitenkin rohkaisevaa tutkimustietoa (Sosiaali- ja terveysministeriö. Hyvinvoinnin edistäminen. Terveyden edistä-

minen). Oulun kaupungin kotikuntoutus-projekti edistää ikäihmisten terveyttä ja ennaltaehkäisee laajempien palvelutarpeiden syntyä. Fysioterapian, toimintaterapian, sairaanhoidon ja kolmannen sektorin palveluiden keinoin selvitetään ikäihmisen kohdalla hänen terveyteensä ja toimintakykynsä liittyviä kehittämistarpeita ja etsitään niihin ratkaisuja. Kolmannen sektorin ja kirkon palveluilla on oma terveyden edistämisen roolinsa. Yksinäisyyden torjuminen, mielekäs tekeminen, arjen tuki, henkisten, hengellisten ja uskonnollisten tarpeiden tyydyttäminen antavat elämälle sisältöä ja toivoa ja ennaltaehkäisevät monia erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä sairauksia. Suomessa käytössä olevat kotikuntoutusmallit ovat osoittaneet terveyden edistämiseen liittyvän hoitomallin kustannustehokkuuden jo pelkästään rahallisten säästöjen muodossa. Paljon suurempi asia kuitenkin on, että kotikuntoutusmalli pystyy parhaimmillaan takaamaan ikäihmisille inhimillisesti hyvän elämän. Asiakaspalautteet Oulun kaupungin kotikuntoutuksesta ovat olleet hyviä (Käsmä, henkilökohtainen tiedonanto 21.11.2018).

5.1 Luotettavuus, eettisyys, tekijänoikeudet

Tutkimusprosessi on aina altis virheille, jotka johtuvat joko itse tutkijasta tai tutkittavasta aineistosta. Tämän takia luotettavuuden varmistamiseen olisi hyvä varautua jo työn alkuvaiheessa. Tutkimustilanteella ja tutkijalla on aina vaikutus tutkittaviin. Havainnointia käytettäessä tiedonkeruumuotona, tutkijan virhe voi olla niin sanottu tulkintavirhe, jossa tutkija sovittaa oman näkemyksensä havainnon kohteena olevaan ilmiöön. Tässä opinäytetyössä luotettavuutta voidaan tarkastella käsitteiden reliabiliteetin ja validiteetin avulla. (Kananen Jorma 2015, 338-339.)

Reliabiliteetti tarkoittaa käytännössä sitä, että riippumatta siitä kuka tai milloin kolmannen sektorin toimijat kartoitetaan ja osallistetaan yhteistyöhön kotikuntoutusprojektin kanssa, lopputulos on aina sama. Validiteetti tarkoittaa taas sitä, että tutkitaan oikeita asioita. Otimme validiteetin huomioon opinäytetyössä. Kartoituksissa keskityttiin nimenomaan sellaisiin kolmannen sektorin toimijoihin, jotka ovat kiinnostuneita yhteistyöstä ja pystyvät tuottamaan palveluita ikäihmisille. Pyrimme hyvään reliabiliteettiin. Kolmannen

sektorin toimijoihin kohdistetut haastattelut ja tilaisuudet valmisteltiin huolella. Käytimme toimiviksi havaittuja esittely- ja haastattelutapoja. Toimijat ilmoittivat kirjallisesti omat tietonsa, joten vältimme tulkintavirheet.

Opinnäytetyön aikana pohdittiin, missä määrin potilaisiin kohdistuva salassapitovelvollisuus koskee yhteisöjen välisiä sopimuksia. Opinnäytetyössä käytettävät tiedonkeruumenetelmät ja muut yhteistyötoimet kohdistuvat yksityisiin yrityksiin, yhdistyksiin ja seurakuntiin, joten varsinaista potilassuhteisiin rinnastettavaa salassapitovelvollisuutta ei ole. Kun ollaan tekemisissä potilaiden ja heidän omaisten kanssa hoitotyöhön liittyvissä tehtävissä, potilaita koskevaan lakiin kirjattu salassapitovelvollisuus astuu voimaan. Yhteistyö Oulun kaupungin kotikuntoutusprojektin kanssa on vapaaehtoista kaikille ja osalliset tulevat tietämään, mihin tarkoitukseen tietoja tullaan käyttämään. Pyysimme kolmannen sektorin toimijoilta kirjallisesti yhteystiedot ja tiedot palveluista, joita he voivat tarjota kotikuntoutus-projektin asiakkaille. Näin he samalla ilmaisivat halukkuutensa yhteistyöhön.

Voimassaolevan tekijänoikeuslain mukaiset tekijänoikeuksien haltijat ovat opinnäytetyön tekijät, Vili Siponmaa ja Janne Vimpari.

LÄHTEET

- Ahtiainen, T. (2017). *Palvelun tuotteistamisprosessi*. Opinnäytetyö.
Lahden ammattikorkeakoulu, Liiketalouden ala. Saatavilla http://www.the-seus.fi/bitstream/handle/10024/126704/Ahtiainen_Tiina.pdf;jsessionid=85A490E7905264EB8B5691EFBD03848F?sequence=2
- Einset, E. & Krook, P. (2013). *Kotikuntoutus – kuntoutusta kotiympäristössä*. (Opinnäytetyö, Metropolia Ammattikorkeakoulu, Toimintaterapian koulutusohjelma). Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013112919078>
- Etelä-Karjalan sosiaali-ja terveystieteiden keskus (Eksote). Ajankohtaista. (2017). Panostus kotikuntoutukseen tuottaa tulosta Eksotessa. Saatavilla 11.9.2018 <http://www.eksote.fi/eksote/ajankohtaista/2017/Sivut/Panostus-kotikuntoutukseen-tuottaa-tulosta-Eksotessa.aspx>
- Gothoni, R., Helosvuori, R., Kuusimäki, K. & Puuska, K. (2012). *Kantakaa toistenne kuormia*. Helsinki: Kirjapaja.
- Jaakkola, E., Orava, M. & Varjonen, V. (2009). *Palvelujen tuotteistamisesta kilpailuetua Opas yrityksille*. Tekes. Saatavilla <https://docplayer.fi/146098-Palvelujen-tuotteistamisesta-kilpailuetua.html>
- Kahra, K. (2015) ”*Kirkon sanoma ei ole uskottava ilman diakoniaa*” *Diakoniatyöntekijöiden kokemukset työnsä arvostuksesta, roolistaan ja paikastaan työyhteisössä*. (Pro gradututkielma. Helsingin yliopisto. Kirkkososiologia.) Saatavilla. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/158563/Kahra-KaisaProGradu.pdf?sequence=2>

Kirkkopalvelut ry (2010). *Diakoninen kotikäyntityö-opas*.

Saatavilla 20.11.2018.

<http://sakasti.evl.fi/sa->

[kasti.nsf/0/491DBFADE99E9E7DC22578B100441BA7/\\$FILE/ko-](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/491DBFADE99E9E7DC22578B100441BA7/$FILE/ko-)

[tik%E4yntity%E4nopa.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/491DBFADE99E9E7DC22578B100441BA7/$FILE/ko-tik%E4yntity%E4nopa.pdf)

Kirkkopalvelut ry. Vapaaehtoistyö. Paikalliset sivut. Oulu. Saatavilla 1.10.18.

<https://vapaaehtoistyö.fi/oulu/>

Kolistaja, M. (11.10.18). Hoksauta minut -korttikampanja etsii yksinäisiä ikäihmisiä.

Rauhan Tervehdys. Saatavilla 2.11.2018.

<https://rauhantervehdys.fi/2018/10/korttikampanja-etsii-yksinaisia-ikaih-misia/>

Konttinen, E. Jyväskylän yliopisto. Sanasto. Kolmas sektori. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Saatavilla 1.10.2018.

<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

Kustannus Oy Duodecim. Duodecim terveyskirjasto. Ikäihmisten määrä Suomessa.

Saatavilla 1.10.2018

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=tea00026

Käsmä, T. (2017). Ikäihmisten tehostettu kotikuntoutusmalli.

Projektisuunnitelma 31.8.2017. Oulun kaupunki, hyvinvointipalvelut.

Nurkkala, K & Vedenoja, M. (2013). *Sairaanhoitaja-diakonisojen kokemuksia*

diakonisesta hoitotyöstä kliinisessä hoitotyössä. (Opinnäytetyö, Diakonia ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma). Saatavilla

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/69776/Nurkkala_Vedenoja_2013.pdf?sequence=1

- Oulun kaupunki (17.8.2010). *Yhdessä ikäihmisen asialla. Oulun kaupungin ikääntymispoliittiset linjaukset 2010–2020*. Saatavilla https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=53a4c063-7f04-4d61-8c03-ba4e200481c8&groupId=64357
- Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys. Tietoa palvelusta. Tilastot. Saatavilla 11.9.2018. <https://www.ihimiset.fi/tietoa-palvelusta/ihimiset-tilastot/>
- Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys. Tietoa palvelusta. Saatavilla 15.11.2018. <https://www.ihimiset.fi/tietoa-palvelusta/>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (26.6.2017). *Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019*. Saatavilla http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80132/06_2017_Laatusuositusjulkaisu_fi_kansilla.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Rahoitus ja avustukset. Terveiden edistämisen määrärahat. Saatavilla 26.9.2018. <https://stm.fi/rahoitus-ja-avustukset/terveyden-edistamisen-maararahat>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Hyvinvoinnin edistäminen. Terveiden edistäminen. Saatavilla 26.9.2018. <https://stm.fi/terveyden-edistaminen>
- Suomen ev.lut. kirkko. *Kirkon vanhustyön teesit*. Saatavilla 26.2.2018. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/DF0ABA2ACB69098AC225770A0037182B/\\$FILE/Kirkon_vanhustyon_teesit.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/DF0ABA2ACB69098AC225770A0037182B/$FILE/Kirkon_vanhustyon_teesit.pdf)
- Suomen ev.lut. kirkko. Seurakuntatyö. Diakonia. Miten diakonia toteutuu? Saatavilla 1.10.2018 <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content3AFE4B>
- Vilkka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1. Lista kolmannen sektorin toimijoista Haukiputaalla ja Kiimingissä.

Opinnäytetyö: Kolmannen sektorin palvelujen hyödyntäminen ikääntyvien kotikuntoutuksessa			
Palveluiden kartoituslomake			
Organisaatio	Yhteystiedot	Yhteystiedot	Palvelut ikäihmisille ja toiminta-alue
Oulun rintamavetaraani ry	xx		Kiiminki
Kiimingin luonnonsuojeluyhdistys ry	xx		Kiiminki, Ylikiiminki.
Oulun seudun omaishoitajat ry	xx		Oulun seutu. vapaaehtoistoiminta, kuntosalivuorot omaishoitajille, virkistystä, omaiskahvilat
	xx		
LC-Kiiminki	xx		Kiiminki. Saattajapalvelut, Solmet ja silmukat-ompeluseura, varojen keräys
	xx		
SPR Haukipudas	xx		Haukipudas. SPR:ltä saa edulliseen hintaan (7euroa/tunti)saattoapua esim sairaalaan, asioille, siivousapua ym.
	xx		Porinapiiri on joka toinen tiistai.
Haukiputaan seurakunta	xx		Haukipudas. kotikäynti, seurakuntakerhot, kirkonkylä, Kello Martinniemi omaishoitajien vertaistukiryhmä hoitaja + hoidettava yhtä aikaa. HOKSAUTA MINUT- toiminta-> esim apteekissa on jaossa kortteja, joihin kirjoitetaan yhteystiedot, ja lähetetään postissa. Jonka jälkeen diakoniatyöntekijä käy kotikäynnin. Ystäväpalvelua, maksutonta, esim. seuraa ikäihmiselle tai asioilla käynti apua ym. Pienimuotoista apua esim. pihatöissä, kertaluonteisena.
Kellon suuralueen asukas yhdistys		x	Kellon alue. Asukastupatoiminta Kellon asukastuvalla. Auki arkisin klo 9-15. Lounas arkisin. Järjestettyä toimintaa esim. käsitöitä. Tuppikerho, bingo, tietovisa, retkiä tms
ODL Keikka-apu	xx	x	Oulun alue. Keikka-apu on tarkoitettu kotona asuville, 65 vuotta täyttäneille ikääntyneille. Keikkavapaaehtoiset toimivat asiointi- ja saattoapuna tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin. Kauppa-asioinneissa mukana, terveydenhuoltoon liittyvissä ajanvarauskäynneissä, ulkoilussa, tietokoneen käytön opastajana jne. Tuettavalle henkilölle maksuton palvelu.
LIONS CLUB Haukipudas			Haukipudas. esim. taloudellinen tuki johonkin laitehankintaan tms. Kertaluonteinen aktiviteetti, johon osallistutaan tiettyyn aikaan tiettyssä paikassa.
Kiimingin ja Haukiputaan 4H-yhdistykset	xx		Haukipudas ja Kiiminki. Työpalvelu. Yhdistyksen toiminnassa mukana olevat yli 15- v. nuoret käyvät siivoamassa, pitämässä seuraa ja tekemässä muita kotitöitä asiakkaiden luona.
	xx		
Asemakylän kyläyhdistys	xx	x	Haukipudas. Asemakylän kyläyhdistys on asemakylän alueen asukkaiden aktiviteetteihin liittyvissä asioissa mukana
Kiimingin seurakunta	xx	x	Kiiminki. ystäväpalvelu vapaaehtoisten toimesta. Eläkeläisten ryhmä senioritalossa 1 krt/kk kuukauden toinen keskiviikko klo 13-13.45, järjestetään kuljetus tarvittaessa.
	xx	x	kirkkokyytiseteli. Kotikäynnit. Työttömien ja pienituloisten ruokailut Jäälissä ma klo 11-12.
	xx	x	Jäälissä avoin olohuone/juttunirkka ma klo 10. Toiminnallinen naisten ryhmä Jäälän kappeli ti klo 13.00.
	xx	x	
SPR Kiiminki	xx	x	Kiiminki. Ystävätoiminta, kuten ulkoilua, apua kauppa-asioissa.

LIITE 2. Opinnäytetyöhön liittyvät tapahtumat ja markkinointi

Esittäytyminen ja opinnäytetyön esittely osana kotikuntoutus-projektia Eläkeliiton kuu-kausikokouksessa Kiimingin seurakuntatalolla 19.10.2017.

Palaveri Kiimingin kolmannen sektorin toimijoiden kanssa Senioritalolla 25.10.2017. Aiheena opinnäytetyön esittely ja kolmannen sektorin toimijoiden kartoitus.

Palaveri Kiimingin kolmannen sektorin toimijoiden kanssa Senioritalolla 15.12.2017. Aiheena opinnäytetyön esittely, kolmannen sektorin toimijoiden kartoitus, ikääntyneille suunnatut palvelut ja yhteistyömallit.

Esittäytyminen ja kolmannen sektorin toimijoiden kartoitus Kiimingin yhteistyöalueen kokouksessa Senioritalolla 1.2.2018.

Lehtiartikkeli Rantapohja. Julkaistu 7.2.2018 .<https://www.rantapohja.fi/kiiminki/kolmas-sektori-halutaan-mukaan-kotikuntoutusprojektiin/>

19.4.2018 Palaveri diakonissa Erja Haho, Kiimingin seurakunta. Seurakunnan palvelut ikäihmisille.

LIITE 3. Palvelualustan toteutusmalli

